

ivan sergheevici turgheniev

prima iubire

Traducere din limba rusă și note de
Antoaneta Olteanu

EDITURA ALLFA

Musafirii plecaseră de mult. Ceasul bătea douăsprezece și jumătate. În cameră rămăseseră numai gazda, Serghei Nikolaevici și Vladimir Petrovici. Cel dintâi sună și porunci să se ia resturile cinei.

— Așa deci, treaba asta e stabilită, începu el așezându-se mai comod în fotoliu și aprinzând un trabuc. Fiecare dintre noi este obligat să povestească istoria primei sale iubiri. E rândul dumneavoastră, Serghei Nikolaevici.

Serghei Nikolaevici, un om rotofei cu o față albă, do-lofană, își privi mai întâi gazda, apoi ridică ochii spre tavan.

— Eu n-am avut o primă iubire, spuse el în cele din urmă. Pur și simplu am început cu a doua.

— Cum așa?

— Foarte simplu. Aveam optsprezece ani când am fost atras pentru prima dată de o domnișoară foarte drăguță; dar îi făceam curte ca și cum treaba asta nu era nouă pentru mine: exact cum am făcut mai apoi curte și celorlalte. La drept vorbind, m-am îndrăgostit pentru prima și ultima dată pe la vreo șase ani, de dădaca mea; însă asta a fost tare demult. Detaliile relațiilor noastre mi s-au șters din minte, dar chiar dacă le-aș fi reținut, pe cine ar fi interesat?

— Și atunci, cum facem? întrebă gazda. Nici prima mea iubire nu are multe detalii interesante; nu m-am

îndrăgostit de nimeni înainte de-a face cunoștință cu Anna Ivanovna, soția mea de-acum, și totul a mers ca pe roate între noi: tații noștri ne-au pețit, noi ne-am îndrăgostit foarte repede unul de celălalt și ne-am căsătorit fără întârziere. Povestea mea poate fi spusă în două cuvinte. Eu, domnilor, recunosc: când am ridicat problema primei iubiri, m-am bazat pe dumneavoastră, niște holtei – nu vreau să spun bătrâni, dar nici tineri. Oare dumneavoastră nu ne încântați cu nimic, Vladimir Petrovici?

— Prima mea iubire face într-adevăr parte dintre cele deloc obișnuite, răspuse după o mică pauză Vladimir Petrovici, un om de vreo patruzeci de ani, cu părul negru, ușor grizonat.

— A! exclamă într-un glas Serghei Nikolaevici și gazda. Cu atât mai bine... Povestiți.

— Dați-mi voie... sau nu: n-o să povestesc. Nu mă pricep la povestit: totul îmi iese fie sec și scurt, fie prea întins și fals; dar, dacă îmi permiteți, o să notez tot ce-mi aduc aminte într-un caiet și o să vă citesc.

La început prietenii nu căzură la învoială, dar Vladimir Petrovici o ținu pe-a lui. Peste două săptămâni se întâlniră din nou și Vladimir Petrovici se ținu de cuvânt.

Iată ce scria în carnețelul lui:

I

Aveam pe atunci șaisprezece ani. Se întâmpla în vara anului 1833. Locuiam la Moscova, la părinții mei, care închiriaseră o casă de vacanță lângă bariera dinspre Kaluga, vizavi de grădina Neskucinîi. Mă pregăteam să dau admitere la Universitate, dar studiam foarte puțin, fără nicio grabă.

Nimic nu-mi stânjenea libertatea. Făceam ce voiam, mai ales de când mă despărțisem de ultimul meu guvernament francez, care nu se putuse împăca deloc cu ideea de a fi căzut „ca o bombă“ (*comme un bombe*) în Rusia și, cu o expresie înverșunată pe chip, toată ziulica stătea numai în pat. Tata se purta cu mine destul de indiferent și blând; mămica aproape că nu-mi acorda atenție, deși în afară de mine nu avea alți copii; alte griji îi ocupau timpul. Tatăl meu, un om încă tânăr și foarte frumos, se căsătorise cu ea din interes; ea era mai mare cu zece ani decât el. Mămica ducea o viață tristă: se tulbura mereu, era geloasă, se supăra, dar nu în prezența tatălui; se temea foarte tare de el, iar el se purta sever, rece, distant... N-am mai văzut un om atât de rafinat, liniștit, stăpân pe sine și autoritar.

N-o să uit niciodată primele săptămâni petrecute la casa de vacanță. Era o vreme minunată. Sosisem din oraș în 9 mai, chiar de sărbătoarea Aducerii moaștelor Sfântului Ierarh Nicolae. Mă plimbam ba în livada casei noastre, ba în Neskucinîi, ba dincolo de barieră. Luam cu

mine o carte – cursul lui Kaidanov, de exemplu –, dar o deschideam rar, mai mult recitam cu voce tare versuri dintre care pe multe le știam pe de rost; sângele clocotea în mine și inima tânjea – era așa de plăcut și de amuzant: tot așteptam, mă sfiam de ceva, mă minunam de toate și eram mereu gata de orice. Fantezia se juca și se învărtea repede în jurul acelorași reprezentări, cum fac în zare lăstunii în jurul unei clopotnițe; cădeam pe gânduri, eram trist și chiar plângeam. Dar și printre lacrimi, și dincolo de tristețea indusă de vreun vers cântător răzbătea, ca iarba primăvara, sentimentul plin de bucurie al vieții tinere, clocotitoare.

Aveam un cal de călărie, chiar eu îl înșeuam și mă duceam singur undeva mai departe, o luam la goană și îmi închipuiam că sunt un cavaler la un turnir – ce vesel îmi șuiera vântul în urechi! – sau, cu fața întoarsă spre cer, îi sorbeam lumina strălucitoare și azurul în sufletul deschis.

Țin minte: pe atunci imaginea femeii, spectrul iubirii feminine nu căpătau aproape niciodată trăsături definite în mintea mea. Dar în tot ce gândeam, în tot ce simțeam se ascundea presimțirea aproape inconștientă, rușinoasă, a unui lucru nou, nespus de dulce, de feminin...

Presimțirea, ceea ce așteptam, mă pătrunsese cu totul: respiram prin ea, se rostogolea prin venele mele și zburda în fiecare picătură de sânge... Îi era sortit să se împlinescă.

Casa noastră de vacanță era alcătuită dintr-o casă boierească de lemn, având coloane și două anexe scunde; în cea din stânga era amplasată o mică fabricuță de tapet ieftin... Nu o dată mă dusesem acolo să mă uit

cum zece copilași slăbuți și ciufuliți, în halate murdare și cu fețe supte săreau la tot pasul pe niște manete de lemn care apăseau trunchiurile paralelipipedice ale presei și, în felul acesta, prin greutatea trupurilor slăbuțe, imprimau decorurile pestrițe ale tapetelor. Mica anexă din dreapta era goală și se închiria. Într-o zi – la vreo trei săptămâni după 9 mai –, obloanele ferestrelor acelei anexe se deschiseră, apărură chipuri de femei și acolo se mută o familie. Țin minte că în acea zi, la masa de prânz, mămica se interesă pe lângă majordom cine sunt noii noștri vecini și, după ce auzi numele prințesei Zasekina, mai întâi spuse, nu fără un oarecare respect:

— A! Prințesă... Dar mai apoi adăugă: Probabil e vreuna săracă.

— Au venit cu trei birje, doamnă, remarcă majordomul care servea respectuos masa. Nu au echipaj propriu, iar mobila e din cea mai simplă.

— Da, spuse mămica, dar e mai bine.

Tata o privi cu răceală și ea tăcu.

Într-adevăr, prințesa Zasekina nu avea cum să fie o femeie bogată: mica anexă pe care o închiriasse era așa de veche, mică și scundă, încât niște oameni cât de cât avuți n-ar fi acceptat să se instaleze acolo. De fapt, atunci nici nu băgasem în seamă acest lucru. Titlul prințiar acționase prea puțin asupra mea: citisem recent *Tâlharii* lui Schiller.

II

Aveam obiceiul de a hoinări în fiecare seară cu pușca în mână prin livada noastră, pândind ciorile. De multă vreme încercam un sentiment de ură față de aceste păsări precaute, răpitoare și viclene. În ziua cu pricina pornisem de asemenea prin livadă și, după ce tot umblasem zadarnic pe toate aleile (ciorile mă recunoșteau și se mulțumeau să cârâie de la distanță), mă apropiai din întâmplare de gardul scund care despărțea posesiunile noastre de fâșia îngustă de livadă care se întindea de-a lungul anexei din dreapta și care ținea de aceasta. Mergeam cu capul plecat. Deodată, auzii voci; privind peste gard, încremenii. În fața ochilor mi se înfățișa o priveliște stranie.

La câțiva pași de mine, în poiană, între tufele de zmeură, stătea în picioare o fată înaltă, zveltă, îmbrăcată într-o rochie roz și cu un șal alb pe cap. În jurul ei se îngheșuiau patru tineri și ea le tot lovea frunțile, pe rând, cu niște floricele cenușii, al căror nume nu-l știu, dar care le sunt așa de cunoscute copiilor; floricelele acestea alcătuiesc niște mici săculeți și se deschid pocnind când le lovești de ceva tare. Tinerii își ofereau cu mare plăcere frunțile, iar în gesturile fetei (o vedeam dintr-o parte) era ceva fermecător, poruncitor, alintător, ironic și drăguț, așa încât era cât pe ce să strig de uimire și plăcere și aș fi dat imediat tot ce aveam pe lume numai ca acele degețele minunate să-mi fi plesnit fruntea. Arma îmi alunecă în iarbă, uitai de toate. Devoram din priviri acel

trup zvelt, mâinile frumoase, părul deschis la culoare și ușor ciufulit care ieșea de sub șalul alb, ochii aceia inteligenți, întredeschiși, genele, obrajii delicați de sub ele...

— Tinere! Hei, tinere! se auzi deodată lângă mine o voce. Oare e permis să te uiți așa la domnișoare pe care nu le cunoști?

Tresării, mă înmuiai cu totul... Lângă mine, în spatele gardului, se afla un om cu părul negru tuns scurt, care mă privea ironic. În aceeași clipă, fata se întoarse spre mine... Văzui niște ochi uriași, cenușii, pe chipul mobil, animat – și deodată toată fața începu să tremure, să râdă, dinții albi licăriră, sprâncenele se ridicară, cumva amuzant... Mă înroșii, ridicai pușca de jos și, urmărit de hotele sonore, dar nu răutăcioase, fugii în camera mea, mă aruncai pe pat, și-mi acoperii fața cu mâinile. Inima îmi bătea așa de tare; îmi era foarte rușine, dar eram vesel: simțeam o emoție nemaiîntâlnită.

După ce mă odihni, coborâi la ceai pieptănat și spălat. Imaginea tinerei fete îmi apărea în fața ochilor, inima nu mi se mai zbugiuma, dar se strângea destul de plăcut.

— Ce-i cu tine? mă întrebă deodată tata. Ai omorât o cioară?

Voiam să-i povestesc tot, dar m-am abținut și am zâmbit numai în sinea mea. Când să mă duc la culcare, fără să știu de ce, m-am răsucit de vreo trei ori pe un picior, m-am pomădat din belșug, m-am băgat în pat și toată noaptea am dormit neîntors. În zori, trezindu-mă pentru o clipă, am ridicat puțin capul, am privit entuziasmat în jur și am adormit la loc.

III

„Cum ar trebui să fac cunoștință cu ei?“ fu primul meu gând imediat după trezire. Înainte de ceai pornii în livadă, însă nu mă apropiai prea mult de gard și nu văzui pe nimeni. După ceai, trecui de câteva ori pe strada din fața casei și mă uitai de la distanță spre ferestre... Mi se năzărise în spatele perdelei chipul ei și mă îndepărtai speriat, cât mai repede. „Totuși, trebuie să fac cunoștință,“ îmi spuneam tot mergând haotic pe câmpia nispooasă care se întindea în fața parcului Neskucinîi, „dar cum? Iată problema.“ Îmi aduceam aminte în cele mai mici detalii întâlnirea din ziua anterioară; nu știu de ce îmi imaginam foarte clar că ea râsese de mine... Dar în timp ce eu mă chinuiam și-mi făceam tot felul de planuri, soarta deja avea grijă de mine.

În lipsa mea, mămica primise de la noua vecină o scrisoare pe hârtie cenușie, sigilată cu ceară de aceeași culoare, așa cum se folosește numai la expedițiile poștale și pe dopurile de vin ieftin. În acea scrisoare, scrisă într-o limbă agramată și cu ortografie neîngrijită, prințesa o ruga pe mămica să-i acorde protecție: mămica mea, după spusele prințesei, cunoștea foarte bine oameni importanți de care depindea soarta ei și cea a copiilor ei, deoarece ea avea niște procese foarte importante. „Mă adresez dumneavoastră“, scria ea, „ca o doamnă nobilă unei alte doamne nobile și în felul acesta m-e plăcut să mă folosesc de aciastă ocaziune.“ În încheiere, îi cerui

mămicii permisiunea de a o vizita. O găsii pe mămica într-o dispoziție neplăcută: tata nu era acasă și nu avea cu cine se sfătui. Era imposibil să nu răspundă „doamnei nobile“, care mai era și prințesă, dar cum să o facă, asta nu știa. I se părea nepotrivit să scrie un bilețel în franceză, iar în ceea ce privește ortografia rusă, nici mămica nu era prea grozavă – știa asta și nu voia să se compromită. Se bucură că venisem și îmi porunci imediat să mă duc la prințesă și să-i explic verbal că mămica, chipurile, e mereu gata să-i facă Luminăției Sale un serviciu în măsura posibilităților, și că o roagă să binevoiască a trece pe la ea pe la ora unu. Îndeplinirea neașteptată a dorințelor mele tainice mă bucură, dar mă și sperie; totuși, nu-mi dădui de gol tulburarea care mă stăpânea după ce mersei mai întâi în camera mea pentru a-mi pune o cravată nou-nouță și un surtuc. Acasă umblam îmbrăcat tot cu scurta și purtând gulere răsfrânte, deși tare mă chinuiam cu ele.